

بررسی ارتباط مهارت آگاهی واجی و عملکرد ریاضی در دانش آموزان پایه اول دبستان

اخترسارات ترابی پور^۱، ناهید بهارلوئی^{*}، مهدی تذهیبی^۲

چکیده

مقدمه: یادگیری عددی یکی از اجزای اساسی آموزش است و نقص در ادراک ریاضی نه تنها عملکرد در مدرسه بلکه عملکرد زندگی روزمره را آسیب می‌رساند. مطالعات تجربی کمی در زمینه فاکتورهای شناختی مؤثر بر مهارت ریاضی به ویژه در میان کودکان دبستانی صورت گرفته است. بنابراین لازم است فاکتورهای شناختی زیربنایی در رشد توانایی ریاضی در جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد. از آن جایی که در حل مسائل این حوزه تحصیلی از پردازش صدای گفتاری استفاده می‌شود، آگاهی واج شناختی می‌تواند از جمله این فاکتورها باشد.

مواد و روش‌ها: این مطالعه توصیفی- تحلیلی و مقطعی بود. ۷۰ دانش آموز پایه اول که دارای هوش طبیعی بودند و سابقه مردودی در پایه اول و مشکلات شنایی و زبانی نداشتند، به صورت تصادفی انتخاب شدند و تحت آزمون آگاهی واجی و آزمون ریاضیات ایران کی مت قرار گرفتند. پس از اجرای آزمون بر طبق دفترچه راهنمای امتیازهای آن‌ها در برگه‌های مربوطه ثبت شد. سپس اطلاعات حاصل با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

یافته‌ها: مهارت کل آگاهی واجی و کل عملکرد ریاضی با یکدیگر ارتباط داشتند (ضریب همبستگی ۰/۹۴۷) و همچنین بین نمره هر یک از خرده آزمون‌های مهارت آگاهی واجی و نمره هر یک از خرده آزمون‌های عملکرد ریاضی در نمونه مورد بررسی ارتباط معنی‌داری وجود داشت. بیشترین ارتباط مربوط به حذف واج میانی و شمارش با ضریب همبستگی ۰/۷۴ و کمترین ارتباط مربوط به تجزیه واجی و هندسه با ضریب همبستگی ۰/۴۲ بود.

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر با سایر پژوهش‌های انجام شده همخوانی داشت. ضریب همبستگی میان دو متغیر در پژوهش‌های انجام شده متفاوت بود که می‌توان علت را به تفاوت در تعداد متغیرهای مورد پژوهش، تقسیم‌بندی متفاوت از مهارت آگاهی واجی و عملکرد ریاضی و آزمون‌های متفاوت استفاده شده در پژوهش‌ها نسبت داد.

کلید واژه‌ها: عملکرد ریاضی، آگاهی واجی، دانش آموز سال اول دبستان.

تاریخ دریافت: ۹۰/۳/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۰/۵/۱۳

۷ درصد کودکان مدرسه رو در آمریکا از نقایص شناختی و عصب روان‌شناختی رنج می‌برند که اکتساب صلاحیت در ریاضی را مختل می‌کند (۱).

با بررسی عملکرد کودکان بر روی آزمون‌های صلاحیت ریاضی و خواندن مشخص شده است که این دو توانایی

یادگیری عددی یکی از اجزای اساسی و ضروری آموزش است. نقص در ادراک ریاضی نه تنها عملکرد در مدرسه بلکه عملکرد زندگی روزمره را نیز آسیب می‌رساند. تحقیق‌ها شیوع بالایی از مشکلات ریاضی را در جمعیت نشان می‌دهند. حدود

این مقاله حاصل طرح شماره ۱۸۹۲۶۱ در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان است.

* کارشناسی ارشد، عضو هیأت علمی، گروه گفتار درمانی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

Email: baharlouei@rehab.mui.ac.ir

۱- کارشناسی ارشد، گروه گفتار درمانی، دانشکده علوم توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

۲- دکترا، عضو هیأت علمی، گروه آمار زیستی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، اصفهان، ایران.

واج‌شناختی را با استراتژی‌های خاص پردازش کند. به عنوان مثال وقتی یک مسأله ریاضی مانند ($3 + 4 = ?$) ارایه می‌شود؛ کودک پاسخ را با کد واج‌شناختی از حافظه بلند مدت بازنمایی می‌کند. همچنین برای حل مسائل ریاضی کودک از یک استراتژی بر پایه شمارش استفاده می‌کند که سیستم واج‌شناختی را به کار می‌گیرد (۴).

در مقابل مطالعات بسیاری که در زمینه خواندن صورت گرفته است، مطالعات تجربی کمی در زمینه فاکتورهای شناختی مؤثر بر مهارت ریاضی به ویژه در میان کودکان دبستانی وجود دارد (۱). بنابراین لازم است فاکتورهای شناختی زیربنایی در رشد توانایی ریاضی در جنبه‌های مختلف مورد بررسی قرار گیرد و از آن جایی که در حل مسائل این حوزه تحصیلی، از پردازش صدای گفتاری استفاده می‌شود؛ آگاهی واج‌شناختی می‌تواند به این امر کمک کند (۴).

لازم به ذکر است مطالعه داخلی در این زمینه صورت نگرفته است. همچنین مطالعات تجربی محدودی در خارج از کشور ارتباط بین توانایی پردازش واج‌شناختی و توانایی عمومی ریاضی را در کودکان در حال رشد بررسی کرده‌اند. در این میان، یافته‌های برخی تقویت‌کننده ارتباط بین آگاهی واجی و موفقیت ریاضی هستند و برخی پژوهش‌ها نتوانستند وجود این ارتباط را ثابت کنند (۵).

تحقیق حاضر در نظر داشت نقش پیش‌بینی کننده مهارت آگاهی واجی در توانایی ریاضی را مشخص کند و اهمیت کار بر روی این مهارت در سنین پیش دبستان و دبستان را برجسته کند و از این طریق از شیوع اختلال ریاضی در سنین مدرسه بکاهد. همچنین با توجه به پیشینه تحقیقاتی، عدم ثبات در یافته‌های گذشته دیده می‌شود که تحقیق حاضر سعی داشت به رفع ابهام در این زمینه کمک کند.

مواد و روش‌ها

این مطالعه، یک مطالعه توصیفی- تحلیلی از نوع مقطعی بود که در دبستان‌های ناحیه دو شهر یزد در مهر ماه سال ۱۳۸۹ صورت گرفت. جمعیت مورد مطالعه در این پژوهش ۷۰

مستقل از توانایی هوش عمومی با یکدیگر در ارتباط هستند. درصد بالایی از کودکان دچار ناتوانی رشدی ریاضی، مشکلات خواندن را نیز نشان می‌دهند. همچنین مطالعات نوروساکولوژیکال شناختی و مطالعات تصویر برداری عصبی- شناختی به همپوشانی بین خواندن و ریاضی اشاره کردند. به ویژه این که خواندن و ریاضی هر دو با نواحی تمپرو- پریتال کرتکس چپ در ارتباط هستند. این نواحی مغزی، درگیری مشابه در خواندن و ریاضی نشان می‌دهند که این دو توانایی در پردازش‌های عصب‌شناختی، مرکزی مشترک دارند. مطالعات عصب‌شناختی پیشنهاد می‌کنند که آگاهی واج‌شناختی می‌تواند نقش عمدی در ارتباط بین پردازش خواندن و ریاضی داشته باشد. این مطلب به این علت است که هر دو توانایی منجر به فعال‌سازی کرتکس تمپروپریتال چپ و به ویژه جایروس آنگولار چپ می‌شود. در حالی که میزان فعال‌سازی جایروس آنگولار چپ با تفاوت‌های فردی در تکالیف آگاهی واج‌شناختی در ارتباط است (۲). آگاهی واج‌شناختی به توانایی فرد در تشخیص، تمییز و دستکاری صدای زبان مادری بدون توجه به طول کلمه مورد نظر بر می‌گردد (۳).

به نظر می‌رسد تکالیف آگاهی واج‌شناختی پیش‌بینی کننده خوبی برای تفاوت‌های فردی در ریاضی باشد. به این دلیل که هر دو حوزه به طور ویژه به منابعی از حافظه واج‌شناختی و کنترل اجرایی مرکزی احتیاج دارند. به نظر می‌رسد همان حافظه فعال که برای حل مسائل ریاضی به کار می‌رود، برای انجام تکالیف آگاهی واج‌شناختی نیز استفاده می‌شود.

برای انجام تکالیف آگاهی واج‌شناختی، کودک باید بازنمایی صحیح از واج‌های کلمه را رمزگشایی و در حافظه واج‌شناختی ذخیره کند. در هنگام حل مسائل ریاضی، کودک ابتدا واژه‌ها و عملیات‌ها را به رمزهای گفتاری تبدیل می‌کند (ترجمه رابطه ریاضی به کلام). در نتیجه لازم است بازنمایی واج‌شناختی صحیح از واژه‌ها و عملیات‌ها را داشته باشد و آن‌ها را در حافظه واج‌شناختی ذخیره کند. سپس اطلاعات

(شمارش اعداد اصلی، تناظر یک به یک، مقایسه و ارزش مکانی (یکان و دهگان)، هندسه (روابط فضایی و موقعیت‌های مکانی، شباهت‌ها و تفاوت‌ها، اشکال دو بعدی و روابط آن‌ها) و اندازه‌گیری (مقایسه و مرتب کردن طول، وزن و اندازه) تشکیل شده است.

پس از انتخاب نمونه‌ها، هر یک از آن‌ها به صورت انفرادی و در یک اتاق ساکت مورد آزمون قرار گرفتند. پس از اجرای آزمون بر طبق دفترچه راهنمای امتیازهای آن در برگه‌های مربوطه ثبت گردید. در صورت پاسخ صحیح امتیاز ۱ و در صورت پاسخ غلط امتیاز صفر در نظر گرفته شد. سپس امتیازها شمارش شد و میزان نمره آزمودنی در هر یک از خرده آزمون‌ها به دست آمد و از جمع امتیازها، امتیاز کل در هر آزمون به دست آمد. اطلاعات حاصل از انجام پژوهش با استفاده از نرم‌افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. از آزمون همبستگی جهت بررسی نتایج استفاده شد. برای در نظر گرفتن ملاحظات اخلاقی، هماهنگی لازم با مدیر و آموزگار دبستان مربوطه صورت گرفت و فرم رضایت‌نامه توسط آن‌ها تکمیل گردید.

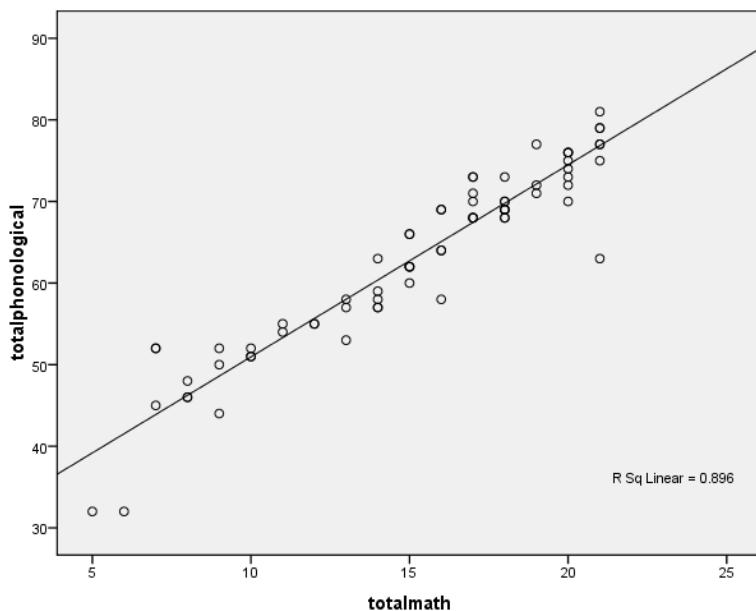
یافته‌ها

جهت بررسی ارتباط بین نمره کل مهارت آگاهی واجی و نمره کل عملکرد ریاضی در نمونه مورد بررسی استفاده شد. نتایج به دست آمده از این آزمون در جدول ۱ آمده است. مطابق با این جدول مهارت آگاهی واجی کل و عملکرد ریاضی کل با ضریب همبستگی 0.947 با یکدیگر در ارتباط هستند. همچنان نمودار ۱ وجود ارتباط مستقیم میان دو متغیر مورد نظر را نشان می‌دهد.

دانشآموز پایه اول دبستان‌های ناحیه ۲ شهر بیزد بودند که به طور تصادفی انتخاب شدند. نمونه‌گیری از دانشآموزان در ابتدای سال دوم دبستان نیز صورت گرفت. بر اساس اطلاعات موجود در پرونده‌های تحصیلی و بهداشتی آن‌ها همه نمونه‌ها دارای هوش طبیعی بودند و هیچ یک از آن‌ها سابقه مردودی در پایه اول و مشکلات شنوایی نداشتند. همچنان آزمونگر با استفاده از آزمون‌های غیر رسمی نمونه‌ها را از نظر سلامت ویژگی‌های گفتار و زبان مورد ارزیابی قرار داد. این آزمون به صورت تعریف داستان توسط دانشآموز از روی کارت سریال انجام گرفت. جهت جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش از دو آزمون آگاهی واج‌شناختی و آزمون ریاضیات ایران کی مت استفاده شد. آزمون آگاهی واج‌شناختی در سال ۱۳۷۸-۷۹ تهیه گردید و در سال ۱۳۸۲ توسط پژوهشگاه علوم انسانی تهران، روایی و پایابی آن به میزان ۹۸ درصد تعیین گردید (۶). این آزمون از خرده آزمون‌های حذف و نامیدن واج آغازین، حذف واج میانی، حذف واج شناختی واج انتهایی، شناسایی کلمات با واج آغازین یکسان، شناسایی کلمات واج انتهایی یکسان، تقاطع به واج و ترکیب واج تشکیل می‌شود. آزمون ریاضیات ایران کی مت که به دنبال ترجمه توسط هومن و محمد اسماعیل، جهت ارزیابی اختلالات کودکان ۱۲/۵ تا ۱۲ ساله در سال ۱۳۸۵ در سطح ملی هنگاریابی شد. پایابی این آزمون با استفاده از روش آلفای کرونباخ برآورد شد و در ۵ پایه ابتدایی بین ۸۰ تا ۸۴ درصد گزارش شد. همبستگی این آزمون با آزمون WRAT (جوZF جاستاک) محاسبه شد و ضریب همبستگی حاصل از پایه‌های اول تا پنجم به ترتیب 57 ، 62 ، 67 و 55 درصد به دست آمد (۷). این آزمون از خرده آزمون‌های شمارش

جدول ۱. ارتباط بین نمره کل مهارت آگاهی واجی و نمره کل عملکرد ریاضی در نمونه مورد بررسی

متغیرها	نمره کل عملکرد ریاضی	ضریب همبستگی	نمره کل مهارت آگاهی واجی	نمره کل مهارت آگاهی واجی
		۰/۹۴۷	۰/۹۴۷	۱
		۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱	
		۱	۱	
			۰/۹۴۷	۰/۹۴۷
			۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱

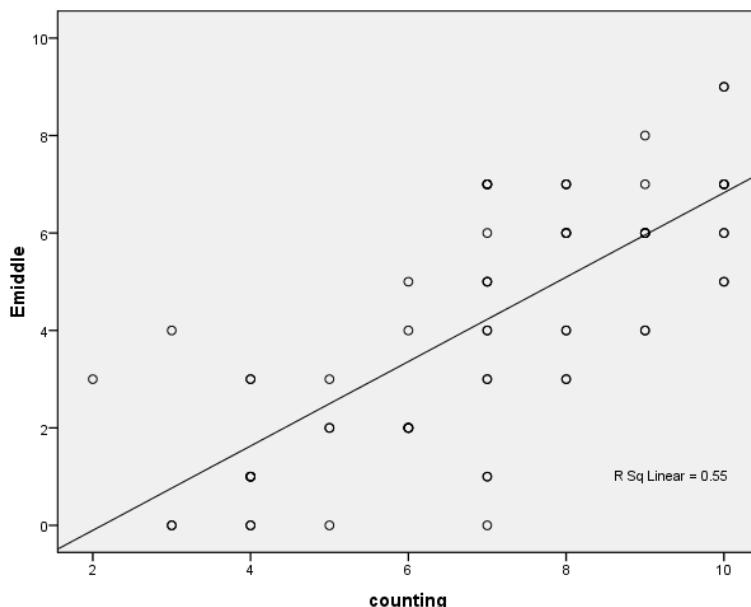
نمودار ۱. ارتباط بین نمره کل مهارت آگاهی واجی و نمره کل عملکرد ریاضی در نمونه مورد بررسی

مستقیم می‌باشد. مطابق با این موضوع ارتباط مستقیم میان تمام متغیرهای جز آگاهی واجی و تمام متغیرهای جز ریاضی وجود دارد. بیشترین ارتباط مربوط به مهارت حذف واج میانی و شمارش با ضریب همبستگی 0.74 و کمترین ارتباط مربوط به مهارت تقطیع به واج و هندسه با ضریب همبستگی 0.42 می‌باشد. همچنین نمودار ۲، وجود ارتباط مستقیم میان دو متغیر حذف واج میانی و شمارش را نشان می‌دهد.

جهت بررسی ارتباط بین نمره هر یک از خرده آزمون‌های مهارت آگاهی واجی و نمره هر یک از خرده آزمون‌های عملکرد ریاضی در نمونه مورد بررسی از آزمون همبستگی استفاده شد. نتایج به دست آمده از این آزمون در جدول ۲ آمده است. مقدار ضریب همبستگی بین ۱ و ۰-۱ نشانه وجود ارتباط بین این دو متغیر است. ضریب همبستگی مثبت نشانه ارتباط مستقیم و ضریب همبستگی منفی نشانه ارتباط غیر

جدول ۲. ارتباط بین نمره هر یک از خرده آزمون‌های مهارت آگاهی واجی و نمره هر یک از خرده آزمون‌های عملکرد ریاضی در نمونه مورد بررسی

متغیرها	شناسایی کلمات		شناسایی کلمات		متغیرها
	با واج آغازین	با واج انتهایی	با واج آغازین	با واج انتهایی	
شمارش					
سطح	ضریب	سطح	ضریب	سطح	ضریب
معنی‌داری	همبستگی	معنی‌داری	همبستگی	معنی‌داری	همبستگی
0.0001	0.68	0.0001	0.74	0.0001	0.46
0.0001	0.56	0.0001	0.73	0.0001	0.50
0.0001	0.68	0.0001	0.63	0.0001	0.50
اندازه‌گیری					
هندسه					

نمودار ۲. ارتباط بین نمره حذف واج میانی و نمره شمارش در نمونه مورد بررسی.

آگاهی واجی و عملکرد ریاضی پرداختند. بنابراین تنها به مقایسه برخی از یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های سایر پژوهش‌ها پرداخته شد. در پژوهش حاضر ضریب همبستگی میان مهارت شناسایی کلمات با واج آغازین یکسان و شمارش Koponen و ۰/۶۸ به دست آمد که این مقدار در پژوهش همکاران میان دو متغیر مورد نظر ۰/۵۸ به دست آمده است (۸). هر دو پژوهش وجود ارتباط مستقیم میان مهارت شناسایی کلمات با واج آغازین یکسان و شمارش را نشان دادند. علت تفاوت ضریب همبستگی در دو پژوهش را می‌توان به آزمون‌های متفاوت استفاده شده در پژوهش‌ها نسبت داد. پژوهش Krajewski و Schneider ارتباط میان مهارت ترکیب واجی و موفقیت ریاضی را نشان داد (۹)، در این میان تنها پژوهش Hecht و همکاران ارتباط مهارت ریاضی را با خرده آزمون‌های آگاهی واجی سنجیده است. البته تقسیم‌بندی آگاهی واجی در این پژوهش با تقسیم‌بندی در پژوهش حاضر متفاوت بود. همچنین یافته‌های این پژوهش، ارتباط میان مهارت ریاضی و ترکیب واجی، مهارت ریاضی و

بحث

همان طور که نتایج نشان دادند میان نمره کل مهارت آگاهی واجی با نمره کل عملکرد ریاضی در دانش‌آموزان پایه اول در نمونه مورد بررسی ارتباط معنی‌داری وجود دارد. نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های انجام شده توسط Hecht و همکاران Schneider و همکاران Krajewski (۸)، Koponen و Krajewski (۹) همخوانی داشت. ضریب همبستگی میان دو متغیر در پژوهش‌های انجام شده متفاوت بود که علت را می‌توان به تفاوت در تعداد متغیرهای مورد پژوهش، تقسیم‌بندی متفاوت از مهارت آگاهی واجی و عملکرد ریاضی و آزمون‌های متفاوت استفاده شده در پژوهش‌ها نسبت داد. همچنین ارتباط معنی‌داری میان نمره هر یک از خرده آزمون‌های آگاهی واجی با نمره هر یک از خرده آزمون‌های ریاضی در دانش‌آموزان پایه اول در نمونه مورد بررسی مشاهده شد. هیچ یک از پژوهش‌های انجام شده ارتباط میان تمام متغیرهای جزئی آگاهی واجی و متغیرهای جزئی ریاضی را مورد بررسی قرار ندادند و تنها به بررسی ارتباط میان یک یا دو متغیر

اول در نمونه مورد بررسی، ارتباط معنی‌داری وجود داشت.

پیشنهادها

انجام تحقیق مشابه در دانشآوزان پایه‌های دوم تا پنجم ابتدایی، بررسی ارتباط مهارت آگاهی واجی و عملکرد ریاضی در کودکان مبتلا به ناتوانی ویژه یادگیری و بررسی ارتباط میان مهارت آگاهی هجایی، تجانس/اقافیه و مهارت ریاضی در کودکان پیش دبستان پیشنهاد می‌گردد.

تشکر و قدردانی

بدین وسیله از مسؤولین محترم آموزش و پرورش ناحیه ۲ شهر یزد تشکر و قدردانی می‌گردد.

تجزیه واجی و مهارت ریاضی و حذف واجی را نشان داد (۴). یافته‌های پژوهش حاضر با نتایج این پژوهش‌ها همخوانی داشت و ارتباط میان متغیرهای فوق را نشان داد. اما از آن جایی که متغیرهای ریاضی مورد نظر جهت بررسی عملکرد و صلاحیت ریاضی در این پژوهش‌ها متفاوت بودند، ضریب همبستگی میان دو متغیر مقایسه نشد.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان داد بین نمره کل مهارت آگاهی واجی با نمره کل عملکرد ریاضی در دانشآوزان پایه اول در نمونه مورد بررسی ارتباط معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین نمره هر یک از خرده آزمون‌های مهارت آگاهی واجی با هر یک از خرده آزمون‌های عملکرد ریاضی در دانشآوزان پایه

References

- Passolunghi MCh, Vercelloni B, Schadee H. The precursors of mathematics learning: Working memory, phonological ability and numerical competence. *Cognitive Development* 2007; 22(2): 165-84.
- De Smedt B, Taylor J, Archibald L, Ansari D. How is phonological processing related to individual differences in children's arithmetic skills? *Dev Sci* 2010; 13(3): 508-20.
- Anthony JL, Francis DJ. Development of Phonological Awareness. American Psychological Society 2005; 14(5): 255-9.
- Hecht SA, Torgesen JK, Wagner RK, Rashotte CA. The relations between phonological processing abilities and emerging individual differences in mathematical computation skills: a longitudinal study from second to fifth grades. *J Exp Child Psychol* 2001; 79(2): 192-227.
- Durand M, Hulme C, Larkin R, Snowling M. The cognitive foundations of reading and arithmetic skills in 7- to 10-year-olds. *J Exp Child Psychol* 2005; 91(2): 113-36.
- Dastjerdi Kazemi M, Soleimani Z. What is phonological awareness? Resarch on exceptional children winter 2007; 6(4): 931-54.
- Hooman H, Mohamad Esmail M. Standardization of Key Math a diagnostic inventory of essential mathematics. special education organization: research institute of exceptional children 2002.
- Koponen T, Aunola K, Ahonen T, Nurmi JE. Cognitive predictors of single-digit and procedural calculation skills and their covariation with reading skill. *J Exp Child Psychol* 2007; 97(3): 220-41.
- Krajewski K, Schneider W. Exploring the impact of phonological awareness, visual-spatial working memory, and preschool quantity-number competencies on mathematics achievement in elementary school: findings from a 3-year longitudinal study. *J Exp Child Psychol* 2009; 103(4): 516-31.

The relationship between phonemic awareness and mathematical skills in first-grade students

Akhtar Sadat Torabipour¹, Nahid Baharlooie*, Mehdi Tazhibi²

Received date: 05/06/2011

Accept date: 04/08/2011

Abstract

Introduction: Numerical learning is now considered as an essential educational component and any deficit in mathematical understanding strongly relates to impaired functioning, not just at school but also in everyday life. There is, however, a paucity of empirical studies about basic cognitive factors that can specifically influence the growth of mathematical skills in school-age children of early grades. So, the underlying cognitive factors that are associated with growth of math ability at different stages of one's educational development have yet to be empirically determined. Phonological awareness may affect the development of mathematical skills since strategies of speech-sound processing are used to treat problems in this academic domain.

Materials and Methods: This was a descriptive-analytic study in which 70 first graders with normal IQ were randomly chosen. There was no history of hearing and/or language disorders and failure in primary school among these subjects. All participants underwent a phonological awareness test and Iran key Math Mathematics Test. Obtained data were statistically analyzed with SPSS software.

Results: There was a significant correlation between total score of phonemic awareness skill and that of mathematic skill ($r = 0.97$). Moreover, the scores of all phonemic awareness subtests significantly related to those of mathematic subtests. The strongest relationship were observed between counting and middle phoneme deleting ($r = 0.74$) and geometry and segmenting had the weakest relationship with each other ($r = 0.42$).

Conclusion: The results of present study replicated those obtained through other researches. However, correlation coefficients of this study are different from those reported in other studies. This can be due to several factors among which difference in the count of variables, difference in the categorizing of phonological awareness and mathematical skills and using different test can be noted.

Keywords: Mathematical skill, Phonemic awareness, First grade students.

* MSc, Faculty Member, Department of Speech Therapy, School of Rehabilitation Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran. Email: baharlooie@rehab.mui.ac.ir

1. MSc, Department of Speech Therapy, School of Rehabilitation Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.

2. PhD, Faculty Member, Department of Biostatistics, School of Health Sciences, Isfahan University of Medical Sciences, Isfahan, Iran.